

**ASMENS SU NEGALIA TEISIŲ APSAUGOS AGENTŪROS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL REKOMENDACIJŲ DĖL UNIVERSALIAUS DIZAINO PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO
PATVIRTINIMO**

2025 m. gruodžio 31 d. Nr. V-209
Vilnius

Vadovaudamasi Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencijos 9 straipsniu, Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 1 ir 5 punktais ir siekdama užtikrinti fizinės aplinkos prieinamumą asmenims su negalia bei tinkamai įgyvendinti 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos neįgaliesiems tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse plėtros programos pažangos priemonės Nr. 09-005-02-06-01 „Užtikrinti fizinės infrastruktūros prieinamumą neįgaliesiems“ apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. A1-76 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos neįgaliesiems tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse plėtros programos pažangos priemonės Nr. 09-005-02-06-01 „Užtikrinti fizinės infrastruktūros prieinamumą neįgaliesiems“ aprašo patvirtinimo“, 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos neįgaliesiems tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse plėtros programos pažangos priemonės Nr. 09-005-02-06-04 „Užtikrinti informacinės infrastruktūros ir informacijos pritaikymą neįgaliųjų poreikiams“ apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. A1-273 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos neįgaliesiems tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse plėtros programos pažangos priemonės Nr. 09-005-02-06-04 „Užtikrinti informacinės infrastruktūros ir informacijos pritaikymą neįgaliųjų poreikiams“ aprašo patvirtinimo“, bei 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos neįgaliesiems tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse plėtros programos pažangos priemonės Nr. 09-005-02-06-07 „Skatinti paslaugų ir prekių pritaikymą neįgaliųjų poreikiams“ apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. A1-291 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos neįgaliesiems tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse plėtros programos pažangos priemonės Nr. 09-005-02-06-07 „Skatinti paslaugų ir prekių pritaikymą neįgaliųjų poreikiams“

aprašo patvirtinimo“, numatytas programos pažangos priemonės, skirtas asmenų su negalia teisėms, įtvirtintoms Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencijoje:

1. T v i r t i n u Rekomendacijas dėl universalios dizaino principų įgyvendinimo (pridedama).

2. Į p a r e i g o j u:

2.1. Teisės ir personalo skyrių šį įsakymą paskelbti Teisės aktų registre;

2.2. Informacinių technologijų skyrių šį įsakymą paskelbti Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos interneto svetainėje.

Direktorė

Eglė Čaplikienė

PATVIRTINTA
Asmens su negalia teisių apsaugos
agentūros prie Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
direktoriaus
2025 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. V-209

REKOMENDACIJOS DĖL UNIVERSALIAUS DIZAINO PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Rekomendacijos dėl universalios dizaino principų įgyvendinimo (toliau – Rekomendacijos) nustato valstybės ir savivaldybių institucijoms bei įstaigoms, taip pat kitiems juridiniams asmenims (toliau kartu – subjektai) rekomenduojamus būdus, kaip planuoti ir taikyti universalios dizaino (toliau – UD) principus, siekiant sukurti fizinę, informacinę aplinką bei gaminius ir paslaugas, kuriais galėtų naudotis visi asmenys, nepriklausomai nuo jų gebėjimų ar poreikių. Siekiant sudaryti sąlygas asmenims su negalia gauti informaciją ir paslaugas be kliūčių, Rekomendacijos taikomos subjektams, teikiantiems paslaugas, nurodytas Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo 2 straipsnio 4 dalyje, ir administracines bei viešąsias paslaugas, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme.

2. Rekomendacijos parengtos vadovaujantis Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymu, Lietuvos Respublikos statybos įstatymu, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. D1-653 „Dėl Statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ patvirtinimo“ (toliau – STR 2.03.01:2019), Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobiliosioms programoms aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 480 „Dėl Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobiliosioms programoms aprašo patvirtinimo“, bei tarptautiniais standartais: ISO 21542:2021 „Pastatų statyba. Apstatytosios aplinkos prieinamumas ir tinkamumas naudoti“ (toliau – ISO 21542:2021), LST EN 17210:2021 „Apstatytosios aplinkos prieinamumas ir tinkamumas naudoti. Funkciniai reikalavimai“ (toliau – LST EN 17210:2021), CEN/TR 17621:2021 „Apstatytosios aplinkos prieinamumas ir naudojimo patogumas. Techniniai kriterijai ir reikalavimai“ (toliau – CEN/TR 17621:2021), LST EN 301 549:2021 „Informacinių ir ryšių technologijų gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimai“ ir LST EN 17161:2019 „Universalus gaminių, prekių ir paslaugų dizainas“.

3. Rekomendacijomis siekiama didinti prieinamumą ir užtikrinti lygias galimybes visiems asmenims naudotis Rekomendacijų 1 punkte nurodytomis paslaugomis, fizine aplinka, gaminiais, infrastruktūra ir statiniais, gauti informaciją ir komunikuoti jiems prieinamu būdu. Rekomendacijas skatinama taikyti visose fizinės aplinkos kūrimo, informacijos teikimo, komunikacijos užtikrinimo, gaminių projektavimo ir paslaugų teikimo srityse.

4. Rekomendacijose vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme, Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatyme, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme, Lietuvos Respublikos statybos įstatyme, STR 2.03.01:2019, ISO 21542:2021, LST EN 17210:2021, CEN/TR 17621:2021.

II SKYRIUS UNIVERSALIAUS DIZAINO PRINCIPAI IR JŲ TAIKYMAS

5. UD principai grindžiami siekiu kurti aplinką, gaminius ir teikti paslaugas, kuriomis galėtų naudotis visi asmenys. UD principai apibrėžia gaires universaliai naudojamai, patogiai ir saugiai aplinkai kurti.

6. Rekomenduojama UD principus integruoti visuose gaminių, paslaugų, informacijos ir aplinkos planavimo, plėtros bei teikimo etapuose, užtikrinant jų prieinamumą visiems vartotojams.

7. UD principai ir jų taikymas:

7.1. **Lygių galimybių principu** numatoma socialinė įtrauktis ir nediskriminavimas, sudarant vienodas sąlygas visiems asmenims, nepriklausomai nuo jų lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos ar kitų požymių, lygiais pagrindais naudotis fizine aplinka, paslaugomis, gaminiiais ir informacija. Šis principas užtikrina galimybę asmenims visose gyvenimo srityse be kliūčių gauti informaciją, komunikuoti jiems prieinamu būdu, naudotis paslaugomis, gaminiiais bei infrastruktūra vengiant asmenų segregacijos ar stigmatizavimo. Pavyzdžiui, viename lygyje įrengti grindų paviršiai ar automatinės durys užtikrina savarankišką ir orų judėjimą visiems asmenims.

7.2. **Naudojimo lankstumo principu** numatoma, kad informacinė, komunikacinė ir fizinė aplinka, taip pat gaminiai ir paslaugos būtų prieinami atsižvelgiant į individualius vartotojų poreikius. Lankstūs sprendimai leidžia vartotojams pasirinkti, kaip naudoti gaminius, ir suteikia galimybę valdyti naudojimo tempą ar pasirinkti tinkamiausią naudojimo būdą. Rekomenduojama užtikrinti, kad aplinkos elementai, gaminiai ir paslaugos būtų pritaikyti įvairių fizinių, jutimo (regos, klausos) ir kognityvinių (pažinimo, kalbos, intelekto) poreikių turintiems asmenims. Pavyzdžiui, reguliuojami stalai leidžia kiekvienam žmogui susikurti patogią darbo vietą atsižvelgiant į individualius poreikius.

7.3. **Paprasto ir intuityvaus naudojimo principu** numatoma, kad informacinė, komunikacinė ir fizinė aplinka, taip pat gaminiai ir paslaugos, būtų lengvai prieinami visiems vartotojams, nepriklausomai nuo jų patirties, žinių, kalbos įgūdžių ar susikaupimo lygio. Rekomenduojama vartoti trumpus sakinius ir paprastus žodžius, kad informacija būtų suprantama įvairių raštingumo ir kalbos įgūdžių turintiems asmenims, ženklai ir pranešimai turėtų būti aiškūs ir nedviprasmiški. Pavyzdžiui, kelio ženklai, tokie kaip „STOP“ ar „Pėsčiųjų perėja“, yra universalūs, suprantami ir leidžia greitai reaguoti į situacijas.

7.4. **Lengvai suprantamos informacijos principas** numato, kad visa teikiama informacija, ženklai ir pranešimai būtų pateikiami taip, kad juos galėtų suvokti įvairių poreikių

turintys asmenys. Rekomenduojama užtikrinti, kad regimąją informaciją papildytų informacija, gaunama klausant ir (ar) liečiant. Pavyzdžiui, garsiniai pranešimai liftuose, užrašai Brailio raštu ar taktiliniai vaikščiojimo paviršių žymėjimai padeda orientuotis įvairių poreikių turintiems žmonėms.

7.5. Saugaus naudojimo ir tolerancijos klaidoms principas numato, kad informacinė, komunikacinė ir fizinė aplinka, taip pat gaminiai, būtų projektuojami ir gaminami taip, kad juos naudojant būtų kuo mažesnė klaidų ir nepageidaujamų veiksmų rizika. Pavyzdžiui, pagalbos iškvietimo sistemos turi turėti garsinius, vizualinius ir lytėjimo signalus. Taip pat svarbu tinkamai pažymėti laiptus, pakopas ar kitus galimus pavojus naudojant regimąjį kontrastą bei užtikrinti periodinę žymėjimų priežiūrą siekiant, kad ženklai išliktų matomi.

7.6. Minimalios jėgos naudojimo principas numato, kad naudojimas objektu neturi reikalauti perteklinių fizinių pastangų. Įrenginiai ir prietaisai turėtų būti lengvai pasiekiami ir valdomi viena ranka. Gera praktika laikoma, kai durims atidaryti nereikia daug fizinės jėgos, o judėjimo takai yra lygūs ir netrukduojantys laisvai judėti.

7.7. Optimalaus dydžio ir erdvės principu numatoma užtikrinti pakankamą erdvę prieigai, pasiekiamumui ir manevravimui. Tikslinga atsižvelgti į asmens kūno dydį, laikyseną ir judėjimą palengvinančių priemonių naudojimą. Pavyzdžiui, asmenims su negalia, ypač judantiems vežimėliais, reikalinga manevravimo erdvė, kurios skersmuo turėtų būti ne mažesnis kaip 1 500 mm.

III SKYRIUS

GAMINIŲ, PASLAUGŲ IR INFORMACINĖS APLINKOS PRIEINAMUMO GAIRĖS

8. Gaminių ir paslaugų prieinamumas:

8.1. Subjektams rekomenduojama užtikrinti, kad jų teikiamos paslaugos, nurodytos Rekomendacijų 1 punkte, gaminiai ir informacija būtų prieinami visiems asmenims, t. y. kad jų savybės, elementai ir (ar) funkcijos atitiktų UD principus ir pagal numatytą paskirtį jais galėtų naudotis kuo daugiau asmenų, laikantis Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatyme nustatytų prieinamumo reikalavimų.

8.2. Viešųjų pirkimų procese, be Lietuvos Respublikos viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytų privalomųjų prieinamumo reikalavimų, rekomenduojama į technines specifikacijas papildomai įtraukti aukštesnius nei būtinuosius prieinamumo kriterijus, siekiant užtikrinti maksimalų išigyjamų gaminių ir paslaugų patogumą visiems asmenims. Rengiant technines specifikacijas, tikslinga vykdyti rinkos konsultacijas su visuomene ir asmenų su negalia nevyriausybinėmis organizacijomis, siekiant identifikuoti geriausius UD sprendimus.

9. Informacijos ir komunikacijos prieinamumas:

9.1. Bendraujant su visuomene ir teikiant informaciją, subjektams rekomenduojama taikyti negaliai jautrios kalbos principus, vadovaujantis Negaliai jautrios kalbos gairėmis, kurias parengė Jungtinių Tautų Ženevos biuras, o Lietuvos kontekstui pritaikė Žmonių su negalia teisių stebėsenos komisija prie Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos, bei naudoti prieinamus informacijos teikimo formatus.

9.2. Atsižvelgiant į asmens negalią (regos, klausos, intelekto), informaciją tikslinga teikti bent vienu prieinamu bendravimo būdu, vadovaujantis Informacijos teikimo asmenims su negalia jų pasirinktais prieinamais bendravimo būdais rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2023 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. A1-784 „Dėl Informacijos teikimo asmenims su negalia jų pasirinktais prieinamais bendravimo būdais rekomendacijų patvirtinimo“ (toliau – Informacijos teikimo asmenims su negalia jų pasirinktais prieinamais bendravimo būdais rekomendacijos).

9.3. Rekomenduojama užtikrinti galimybę asmeniui su negalia gauti informaciją jam prieinamais bendravimo būdais, vadovaujantis Informacijos teikimo asmenims su negalia jų pasirinktais prieinamais bendravimo būdais rekomendacijų 6 punktu. Informacija, atsižvelgiant į asmens poreikius, teikiama lengvai suprantama kalba, Brailio raštu, garsinėmis ar vaizdinėmis priemonėmis bei prieinamais elektroninių dokumentų formatais.

9.4. Jeigu įstaigai kyla objektyvių kliūčių pateikti informaciją prieinamu formatu, rekomenduojama įvertinti neproporcingos naštos aspektus pagal Informacijos teikimo asmenims su negalia jų pasirinktais prieinamais bendravimo būdais rekomendacijų 3 priedą „Neproporcingos naštos vertinimo kriterijai“.

9.5. Organizuojant renginius ar susitikimus, rekomenduojama vadovautis Rekomendacijomis dėl informacijos teikimo asmeniui su klausos negalia renginiuose ir jam teikiamoje informacijoje, patvirtintomis Agentūros direktoriaus 2024 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. V-17 „Dėl Rekomendacijų dėl informacijos teikimo asmeniui su klausos negalia renginiuose ir jam teikiamoje informacijoje patvirtinimo“. Šiame dokumente pateikiamos praktinės gairės, kaip užtikrinti, kad renginiuose dalyvaujantys asmenys su klausos negalia galėtų pilnavertiškai gauti visą jiems reikalingą informaciją.

IV SKYRIUS FIZINĖS APLINKOS PROJEKTAVIMO IR PRIEINAMUMO PRINCIPAI BEI JŲ TAIKYMAS

10. Fizinį statinių ir viešųjų erdvių projektavimas ir pritaikymas turi būti grindžiamas UD ir prieinamumo principais, įskaitant saugumo, orientavimosi paprastumo, savarankiško naudojimosi, informacijos suvokiamumo, lygiaverčio naudojimo ir tolerancijos klaidoms principus. Projektuojant statinius, privaloma vadovautis STR 2.03.01:2019. Jei tam tikrais atvejais teisės aktai nenustato išsamių reikalavimų, tikslinga vadovautis tarptautiniais standartais, tokiais kaip ISO 21542:2021 ir LST ISO 23599:2025 „Pagalbinės priemonės neregiamis ir silpnaregiams. Taktiliniai vaikščiojimo paviršiaus indikatoriai (tapatus ISO 23599:2019)“ (toliau – LST ISO 23599:2025). Pagrindinių fizinės aplinkos projektavimo ir prieinamumo principų taikymo pavyzdžiai ir rekomendacijos:

10.1. Projektuojant pastatus ir viešąsias erdves, rekomenduojama užtikrinti, kad aplinka būtų saugi, patogi ir prieinama visiems asmenims. Tai apima tiek prieigą prie pastato, tiek galimybę juo naudotis ir, atsiradus poreikiui, saugiai evakuotis. Užstatyta aplinka turėtų būti suprojektuota ir

valdoma taip, kad joje būtų lengva orientuotis. Rekomenduojama, kad orientavimosi (kelio paieškos) ir informacijos sistemos pastato išorėje ir viduje būtų įrengiamos pagal STR 2.03.01:2019 ir ISO 21542:2021 5.1 ir 5.3 papunkčių reikalavimus.

10.2. Rekomenduojama užtikrinti pakankamą regimąjį kontrastą tarp paviršių ar objektų siekiant padėti asmenims su regos sutrikimais atpažinti objektus ir orientuotis aplinkoje, vadovaujantis STR 2.03.01:2019 ir ISO 21542:2021 5.3 papunkčio reikalavimais.

10.3. Rekomenduojama, kad taktiliniai vaikščiojamojo paviršiaus indikatoriai (TVPI) būtų aiškiai išdėstyti ir atitiktų LST ISO 23599:2025 reikalavimus.

10.4. Rekomenduojama, kad prieiga prie pastatų ir įėjimai į juos būtų įrengiami atsižvelgiant į STR 2.03.01:2019 ir ISO 21542:2021 6.6.1 papunkčio reikalavimus.

10.5. Rekomenduojama, kad pėsčiųjų takai būtų tvirti, lygūs ir be kliūčių. Esant aukščio lygių skirtumams, gali būti įrengiamos nuožulnos (pandusai), kurių nuolydis ir kiti parametrai nustatyti STR 2.03.01:2019 ir ISO 21542:2021 6.4.2 papunktyje bei šio papunkčio lentelėse: „6 lentelė. Nuožulnos“, „7 lentelė. Išskirtiniai aspektai dėl nuožulnų esamuose pastatuose“, „8 lentelė. Šaligatvio bortelio nuožulna“.

10.6. Durys turėtų būti lengvai atidaromos, o įstiklintos durys – pažymėtos regimais indikatoriais. Įrengiant duris, rekomenduojama atsižvelgti į STR 2.03.01:2019 ir ISO 21542:2021 9.1.1 papunkčio nuostatas.

10.7. Pastatuose, kuriuose yra daugiau kaip du aukštai, siekiant užtikrinti prieinamumą visiems asmenims lygiais pagrindais, įrengiama vertikalojo judėjimo sistema, atitinkanti STR 2.03.01:2019 reikalavimus ir įgyvendinanti UD principus – saugų, savarankišką ir orų naudojimąsi kuo platesniam asmenų ratui. Pirmenybė teikiama liftams, tačiau gali būti įrengiami varikliniai keltuvai ar kitos priemonės, jeigu jos užtikrina lygiavertį naudojimą visiems asmenims ir atitinka UD principus. Siekiant detaliau įgyvendinti UD principus, tikslinga vadovautis tarptautiniais ir nacionaliniais standartais, įskaitant ISO 21542:2021 ir, liftų projektavimo ir įrengimo atveju, LST EN 81-70:2021+A1:2022 „Liftų konstravimo ir įrengimo saugos taisyklės. Specialusis keleivinių ir krovinių-keleivinių liftų pritaikymas. 70 dalis. Liftų prieinamumas asmenims, įskaitant asmenis su negalia“. Projektuojant ir įrengiant valdymo priemones (įtaisus ir jungiklius), rekomenduojama užtikrinti jų vienodą tipą visame pastate, patogų pasiekiamumą ir suvokiamumą visiems asmenims, vadovaujantis STR 2.03.01:2019 ir ISO 21542:2021 9.2 papunkčio nuostatomis.

10.8. Projektuojant ir įrengiant sanitarinius mazgus (tualetus, dušus ir vonios kambarius) rekomenduojama atsižvelgti į STR 2.03.01:2019 ir ISO 21542:2021 10.5 papunkčio nuostatas. Rekomenduojama įrengti bent po vieną tualetą, prieinamą asmenims su judėjimo negalia, kiekviename pastato aukšte.

V SKYRIUS

GAISRINĖ SAUGA IR EVAKUACIJOS ORGANIZAVIMAS

11. Planuojant gaisrinės saugos ir evakuacijos sprendinius, rekomenduojama vadovautis UD principais, užtikrinant, kad evakuacijos ir perspėjimo sistemos būtų saugios, suprantamos ir

prieinamos visiems asmenims. Rekomenduojama numatyti saugų ir prieinamą evakuacijos kelią, kuriuo galėtų pasinaudoti visi asmenys. Projektuojant avarinio perspėjimo sistemas, tikslinga vadovautis ISO 21542:2021 5.8 papunkčio nuostatomis ir numatyti garsinius bei regimuosius signalus, kurie būtų aiškiai atpažįstami visame pastate ir suprantami visiems asmenims. Kiekviename pastato aukšte (išskyrus pirmąjį), greta evakuacijos laiptinių, rekomenduojama įrengti saugias pagalbos laukimo zonas, atitinkančias ISO 21542:2021 11.4.5 papunkčio reikalavimus. Šios zonos turėtų būti aiškiai paženklintos, matomos ir aprūpintos būtiniausiomis priemonėmis (pavyzdžiui, pirmosios pagalbos vaistinėle, geriamuoju vandeniu, dūmų gaubtais ar apsauginėmis pirštinėmis, apsaugančios žmogaus rankas nuo šiukšlių, kai stumiamas rankinis asmens su negalia vežimėlis), užtikrinant saugų asmenų laukimą iki atvyks pagalba.

VI SKYRIUS INFRASTRUKTŪROS ELEMENTŲ PRIEŽIŪRA IR FUNKCIONALUMO UŽTIKRINIMO GAIRĖS

12. Užtikrinant pastato prieinamumą viso gyvavimo laikotarpiu – planavimo, projektavimo, įrengimo ir naudojimo etapais – rekomenduojama sukurti nuoseklią valdymo ir techninės priežiūros sistemą, užtikrinančią prieinamumo sprendinių funkcionavimą, atsižvelgiant į ISO 21542:2021 12 skyriaus ir F priedo nuostatas. Veiksmingas ir patikimas pastato valdymas yra labai svarbus siekiant užtikrinti, kad pastatas išliktų prieinamas per visą jo gyvavimo ciklą.

13. Rekomenduojama užtikrinti:

13.1. nuolatinę ir tinkamą pastate esančių įrenginių (pvz., liftų, keltuvų ir kt.), langų, šviestuvų, žaliuzių ir kitų pastato elementų priežiūrą, veikimą bei operatyvų jų veikimo atstatymą gedimo atveju, siekiant garantuoti nenutrūkstamą pastato prieinamumą ir saugų naudojimą visiems asmenims viso pastato naudojimo laikotarpiu;

13.2. kad judėjimo takai, įskaitant laiptus ir nuožulnas, būtų be kliūčių. Ant judėjimo takų neturėtų būti vandens, sniego, ledo, lapų, kerpių, šiukšlių ir kitų judėjimą apsunkinančių objektų;

13.3. kad greta sukamųjų durų būtų įrengtos šoninės durys, kurios būtų atrakintos;

13.4. kad automobilių stovėjimo vietos, skirtos asmenims su negalia, būtų įrengtos pagal STR 2.03.01:2019 reikalavimus, aiškiai pažymėtos bei būtų nuolat prieinamos, o subjektai organizuoti šių vietų naudojimo kontrolę ir priežiūrą (įskaitant savalaikį sniego ar kitų kliūčių pašalinimą), užtikrinant, kad jomis faktiškai naudotųsi tik asmenys, turintys teisę jomis naudotis;

13.5. kad daiktai, vazonai, šiukšliadėžės ir kiti objektai neužstotų ženklų, nuorodų bei judėjimo erdvių, tokių kaip tualetai, nuožulnūs takai, liftai ir kt., kad būtų prižiūrimi durų atidarymo ir uždarymo įtaisai. Rekomenduojama tikrinti, ar savaimė užsidarančių durų atidarymo jėga neviršytų rekomenduojamos atidarymo jėgos ribos (maksimali atidarymo jėga – 25 N, rekomenduojama neviršyti 15 N);

13.6. kad periodiškai būtų tikrinama grindų paviršių, kilimėlių ir prie grindų tvirtinamų kilimų būklė. Sugadintos ar susidėvėjusios dalys (ypač prie pastatų įėjimų) turėtų būti skubiai pakeičiamos ir tinkamai pritvirtinamos;

13.7. kad sanitariniuose mazguose (tualetuose, dušuose ir vonios kambariuose) būtų užtikrintas asmenų privatumas, suteikiant galimybę užsirakinti iš vidaus;

13.8. kad asmenų su judėjimo negalia tualetuose pagalbos iškvietimo virvutės visą laiką būtų visiškai įtemptos ir tvarkingos;

13.9. kad būtų nustatyta reagavimo į pavojaus signalus, gaunamus iš sanitarinių mazgų, tvarka;

13.10. kad asmenys su negalia turėtų galimybę savarankiškai naudotis vertikaliojo judėjimo priemonėmis (liftais, keltuvais). Užtikrinti, kad prieinami sanitariniai mazgai, keltuvai ir kiti infrastruktūros elementai būtų nuolat parengti naudoti, neužrakinti ir laisvai pasiekiami be papildomos personalo pagalbos ar specialių priemonių (pvz., raktų, kortelių), išskyrus atvejus, kai tai būtina asmens privatumui ar saugumui užtikrinti;

13.11. kad sanitariniuose mazguose nebūtų pašalinių daiktų, mažinančių galimybes asmeniui, judančiam vežimėliu, apsisukti, privažiuoti prie unitazo ir juo pasinaudoti. Šios patalpos neturi būti naudojamos kaip sandėlis arba valytojo(-s) patalpos;

13.12. kad būtų suteikiama tiksli, aktuali ir lengvai suprantama informacija apie pastato ir (ar) jo atskirų patalpų prieinamumą, įskaitant informacijos apie patekimo į pastatą, judėjimo jame pateikimą, paslaugų gavimo vietas ir sanitarinių mazgų išdėstymą. Ši informacija turėtų būti lengvai randama ir pateikiama asmenims prieinamais formatais ir būdais (pvz., pastato informaciniuose stenduose (įskaitant taktilinę informaciją), interneto svetainėse bei kituose informaciniuose šaltiniuose).

VII SKYRIUS

UNIVERSALIAUS DIZAINO PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMAS IR STEBĖSENA

14. Subjektai, įgyvendindami UD principus, skatinami bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis, atstovaujančiomis asmenims su negalia, pasitelkiant jų ekspertines žinias ir praktinę patirtį. Bendradarbiavimo formos gali būti įvairios – konsultacijos projektavimo, planavimo ar viešųjų pirkimų etapuose, nevyriausybinių organizacijų vedami mokymai ar konsultacijos, seminarai, dalyvavimas vertinimo ir stebėsenos veiklose.

15. Subjektams rekomenduojama:

15.1. integruoti UD principus ir prieinamumo reikalavimus į subjektų strateginio planavimo dokumentus, metinius veiklos planus bei numatyti šioms priemonėms įgyvendinti reikalingus finansinius ir žmogiškuosius išteklius;

15.2. paskirti atsakingus asmenis ar padalinius, koordinuojančius UD principų taikymą;

15.3. keistis gerosios praktikos pavyzdžiais tarp viešojo administravimo subjektų, verslo sektoriaus ir nevyriausybinių organizacijų, siekiant identifikuoti, viešinti ir diegti efektyviausius UD sprendimus;

15.4. rengiant ar peržiūrint vidaus teisės aktus ar kitus dokumentus, kuriems aktualūs šių Rekomendacijų principai ir taikymo sritis, vadovautis Rekomendacijų nuostatomis;

15.5. ne rečiau kaip kas dvejus metus atlikti analizę ir įsivertinti, kaip subjektai taiko UD principus. Atliekant esamų statinių prieinamumo vertinimą, laikomasi principo, kad funkcinis prieinamumas (galutinis rezultatas asmeniui) yra prioritetas, ypač tais atvejais, kai dėl techninių ar architektūrinių priežasčių neįmanoma pilnai įgyvendinti techninių reikalavimų;

15.6. įtraukiant asmenis su negalia atstovaujančias organizacijas, atlikti išsamų fizinės aplinkos prieinamumo vertinimą ir duomenis apie valdomus pastatus viešinti Statinių prieinamumo stebėsenos ir kontrolės informacinėje sistemoje STASIS (www.stasis.lt).

VIII SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

16. Duomenų subjekto teisės įgyvendinamos 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento ([ES\) 2016/679](#) dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo dokumento, kuriuo panaikinama Direktyva [95/46/EB](#) (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) ir duomenų valdytojo, į kurią kreipiamasi dėl duomenų subjekto teisių įgyvendinimo, nustatyta tvarka.
